

HET VERBAND TUSSEN RIE EN PRIE

De feiten over de risico inventarisatie en –evaluatie op een rijtje.

Algemeen

De op schrift gestelde Risico Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E) is sinds 1 januari 1994 een verplichting voor alle bedrijven en instellingen, en wordt door de Arbeidsinspectie als één van de belangrijkste beleidsdocumenten in de organisatie gezien. Per 1 januari 2007 is de nieuwe Arbeidsomstandighedenwet in werking getreden die gericht is op de bescherming van de veiligheid, de gezondheid en de psychosociale arbeidsbelasting van de werknemers.

De Arbowet verplicht elke werkgever om de arbeidsrisico's binnen de instelling in kaart te brengen door middel van een RI&E. Het doel hiervan is om de risico's inzichtelijk te maken, en deze op een planmatige en systematische wijze weg te nemen of te beperken. Een plan van aanpak maakt deel uit van het document. Hierin wordt aangegeven op welke termijn er maatregelen getroffen worden om de knelpunten te verbeteren en welk budget daarvoor beschikbaar is. De RI&E mag een globaal karakter hebben en kan aanleiding geven tot nader specifiek onderzoek.

Er zijn algemene bepalingen opgesteld over het 'Arbobeleid', waarbij de vrijheid bestaat om het beleid toe te spitsen op de eigen organisatie. Om een goede beleidscyclus met betrekking tot verbetering van arbeidsomstandigheden op te zetten -en te voldoen aan de wettelijk eisen- is het belangrijk dat er een actueel inzicht verkregen wordt in de risico's op het gebied van veiligheid, gezondheid en psychosociale arbeidsbelasting. Op basis van jaarlijks terugkerende evaluaties van het beleid dient regelmatig een nieuw plan van aanpak te worden opgesteld. Het is belangrijk dat de RI&E de actuele stand van zaken weergeeft. Ze vormt een belangrijke weergave van de mate van 'arbozorg' in de organisatie. Goede arbozorg is als een vanzelfsprekend onderdeel van de algemene bedrijfsvoering in alle lagen van de organisatie merkbaar. Een RI&E kan daar een uitstekende hulp bij zijn.

De risico inventarisatie en -evaluatie vindt meestal plaats volgens de gestandaardiseerde methodiek van de Algemene Bedrijfverkenning Risico Inventarisatie en -Evaluatie (ABRIE) van het SKB. Daarnaast wordt veelal gebruik gemaakt van aanvullende checklisten en de Arbo Informatiebladen van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Voor de theater(technische) onderdelen heeft OmTT een zeer uitgebreide checklist ontwikkeld. Het is de meest complete en uitgebreide checklist die er voor de branche Podiumtechniek beschikbaar is.

De arbeidsomstandighedenwet eist dat de directie met de gegevens uit de RI&E de volgende acties onderneemt:

- Bespreken met de medewerkers;
- Bespreken met de ondernemingsraad, medezeggenschapsraad of de personeelsvertegenwoordiging.
- Opstellen van een actueel plan van aanpak om de gesignaleerde risico's zo veel mogelijk te beheersen of weg te nemen.

Het schriftelijke rapport van de RI&E dient door een gecertificeerde deskundige te worden getoetst. Voorheen mocht dit alleen door de Arbodienst uitgevoerd worden, maar sinds januari 2007 is deze beperking opgeheven. In de praktijk zien we dat de RI&E daardoor goedkoper is geworden. Bij de toetsing dient met name gecontroleerd te worden of het document volledig is. Voor de branche Theater en Podiumtechniek dienen specifieke checklists opgesteld te zijn. Daarin mogen belangrijke zaken als bijvoorbeeld het hijsen boven personen, gevaren voor het publiek, de fysieke belasting, vermoeidheid door voorstellingstress, geluidshinder en lawaaidooftijd, en bijvoorbeeld alle punten uit het Arboconvenant niet ontbreken. De werkgever is verantwoordelijk voor de volledigheid en de wijze waarop de RI&E specifiek is gemaakt voor de organisatie. Deskundige begeleiding en een goede toetsing zijn daarom erg belangrijk.

Werkwijze voor het opstellen van de Risico Inventarisatie

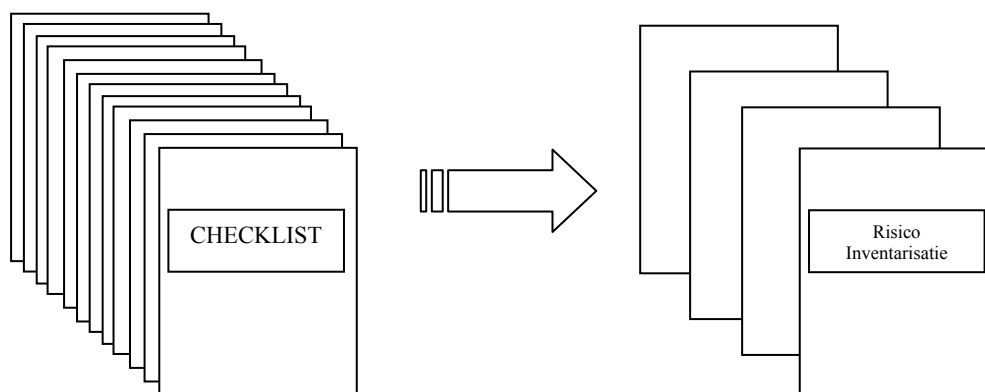
Om de risico's te kunnen inventariseren is uitstekende kennis nodig van de branche en de organisatie. Het nalopen van alle werkzaamheden en organisatorische handelingen binnen het gehele bedrijf vergt een grote deskundigheid en ervaring. Met name als het gaat om de interpretatie van risico's. Men moet bekend zijn met gangbaar veronderstelde maatstaven zoals die in de maatschappij gelden, maar ook met de branchespecifieke eisen en richtlijnen. Voor het opstellen van de Risico Inventarisatie (RI) voor de sector theater en de branche podiumtechniek is zeer specialistische kennis nodig. Als voorbeeld kan bijvoorbeeld genoemd worden het hijsen van- en boven personen.

Als leidraad en controlemiddel voor het uitvoeren van de RI wordt over het algemeen een checklist ter hand genomen. Een uitgebreide checklist zoals die voor de branche podiumtechniek zou moeten gelden beslaat al snel 50 tot 60 pagina's met in totaal meer dan tweeduizend controlepunten. Voor de rondgangen in het bedrijf wordt meestal een verkorte lijst op hoofdonderwerpen meegenomen. De uitgebreide checklist wordt dan alleen als controlemiddel tijdens het opstellen van de rapportage gebruikt. Om vergissingen en uitsluitingen te voorkomen.

Meestal vindt er eerst een voorbespreking plaats. Daarin wordt ook geverifieerd in welke mate de organisatie het arbobeleid heeft vormgegeven en of er aan minimale eisen voor het organiseren van het werk is voldaan. Na de voorbespreking zullen er door een aantal deskundigen rondgangen gemaakt worden door het bedrijf. Tijdens deze rondgangen wordt met name naar algemene veiligheid en gebouwenveiligheid gekeken. Ook worden alle werkplekken bezocht, en vinden er ter plaatse interviews plaats met werknemers en andere betrokkenen.

Om te toetsen welke mate van werkdruk en andere psychosociale arbeidbelastingen de werknemers ervaren worden er interviews gehouden. Dat kan individueel, maar dat is erg kostbaar, en dus worden er meestal groepsinterviews gehouden. Dat kan één interview zijn voor het hele bedrijf, maar het is ook mogelijk om dit per afdeling te doen. Tijdens de interviews is er geen leiding aanwezig. De inhoud van de gesprekken is vertrouwelijk. In het rapport worden alleen de belangrijke conclusies vermeld. Ook de vragenlijst, die aan de interviews ten grondslag ligt, wordt meestal niet openbaar gemaakt. Dit alles uiteraard om de anonimiteit van de geïnterviewden te waarborgen.

De geïnterviewde gegevens worden in de rapportage opgesomd en van een prioriteit voorzien. Zo ontstaat het eerste eindproduct op basis van de checklist: de Risico Inventarisatie (RI). Voor alle duidelijkheid: de checklist is alleen maar een instrument voor de opsteller van het rapport. De checklist zelf is geen eindproduct. Een ingevulde (afgevinkte) checklist is geen RI, en zeker geen RI&E!

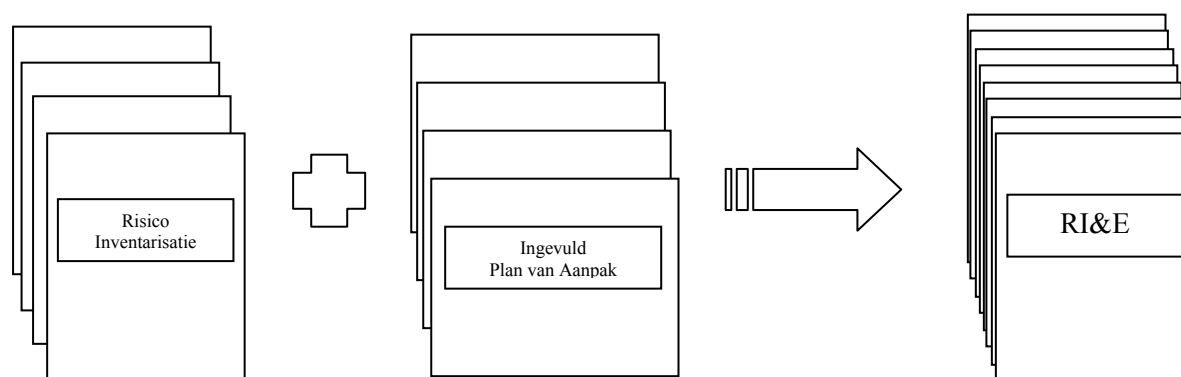

Werkwijze voor het opstellen van het Plan van Aanpak (PvA)

Nadat de risico's in het bedrijf zijn geïnventariseerd, en de gegevens uit de rondgangen en de interviews als RI in het rapport zijn verwerkt, is het tijd om het concept Plan van Aanpak op te stellen. Hier start het evaluatieproces. De eerste stap daartoe is om alle genoteerde risico's van een prioriteit te voorzien. Dit gebeurt door de dezelfde deskundige(n) die de inventarisatie hebben uitgevoerd. Het proces is voor leken vrijwel niet uitvoerbaar omdat er brede kennis over vergelijkbare gevallen in de maatschappij en in de branche nodig is om te bepalen wat een groot risico vormt en wat niet. Ook is er specialistische kennis van de branchevoorschriften, de gangbare werkwijze en de branchestatistiek voor dit soort interpretaties nodig. De belangrijkste scheiding in hoge- en lage prioriteit wordt meestal bewerkstelligt door aan te geven wat wettelijk vereist is. Het aangeven van de prioriteit vergt ook grote kennis van de wet- en regelgeving. In het concept PvA worden, na vermelding van het risico en de prioriteit, ook de volgende blanco kolommen opgenomen:

- Wie er verantwoordelijk is voor het uitvoeren van de maatregelen om het risico te beperken
- Wie de maatregelen zal uitvoeren
- Wanneer er met het treffen van de maatregelen gestart zal worden
- Welk budget er voor de maatregelen gereserveerd zal worden
- De datum waarop de maatregelen zijn afgerond

Nu is het de taak van het management van de organisatie om de blanco kolommen aan te vullen met gegevens over de maatregelen die getroffen zullen gaan worden. Het is gangbaar om de maatregelen over een periode van ongeveer drie jaar te spreiden. Maar complexe zaken mogen uiteraard ook meer tijd in beslag nemen, en kleinigheden mogen ook direct verholpen worden zonder ooit in de definitieve lijst te worden opgenomen. De kunst is om zowel de grote zaken als de kleinigheden tegelijkertijd aan te pakken. Een goede balans is essentieel. Dit om te voorkomen dat eerst alleen de belangwekkende grote zaken worden aangepakt en een slechte bureaustoel pas over twee jaar wordt vervangen.

Als het plan van aanpak volledig is ingevuld, dan wordt het aan het rapport toegevoegd. Het document is nu klaar om door een gecertificeerde deskundige getoetst te worden.

Na de afronding van de rapportage en de toetsing.

Het rapport ligt op uw bureau. Een intensief proces is met succes afgerond. Inmiddels zijn de eerste maatregelen getroffen, en daalt het aantal risico's dat in uw bedrijf is gesignaleerd langzaam maar zeker. Het was even wennen, maar nu u het arbobeleid als een standaard onderdeel van uw bedrijfsvoering heeft geïntegreerd, gaat het verminderen van de risico's bijna vanzelf. Iedereen is er inmiddels aan gewend om bij alle nieuwe processen direct over de gevolgen voor de veiligheid, de gezondheid en het welzijn na te denken. Zo ontstaan er nauwelijks nieuwe risico's.

U houdt zich aan de regels en evalueert elk jaar de resultaten die behaald zijn, en stelt het plan van aanpak bij. Dan komt na enkele jaren het moment dat u het einde van het traject in zicht krijgt. Op de lijst staan alleen nog de risico's die nauwelijks te beïnvloeden zijn. De zogenaamde restrisico's. Om die te beperken is het niet mogelijk om de primaire oorzaak aan te pakken. U kunt alleen beschermende maatregelen treffen of de werkwijze aanpassen.

Er ontstaat zo langzamerhand een nieuwe lijst: een opsomming van de restrisico's. Dit zou voor een middelgroot bedrijf niet meer mogen zijn dan er op één velletje A4 past. Nu is het zaak om te gaan bekijken welke van deze risico's mogelijk ook gevolgen kan hebben voor andere werkgevers. Artikel 19 van de Arbowet verplicht samenwerkende werkgevers namelijk om doelmatig te communiceren over de veiligheid, de gezondheid en de psychosociale belasting. Daar horen de restrisico's en de te nemen maatregelen ook bij.

En dan zal er gedurende de jaren die volgen niet zo heel veel werk meer aan het plan van aanpak moeten worden besteedt. Tenzij de organisatie, het gebouw, of de techniek drastisch worden gewijzigd. Dan begint alles weer helemaal van voor af aan.

De situatie voor de gezelschappen

In veel theaters komen we inmiddels een getoetste RI&E tegen. Bij de theatergezelschappen is het nog niet zo vanzelfsprekend. Grote gezelschappen hebben soms iets getoetst in de kast staan, maar de kleinschalige gezelschappen hebben er vaak niet eens van gehoord. Ook in de muzieksector is er nog nauwelijks sprake van het documenteren van arbeidsrisico's. Maar we zien iedereen wel dikke stapels PRIE rondsturen. Hoe zit dat?

Laten we bij het begin blijven beginnen: alle werkgevers in Nederland zijn verplicht om een RI&E op te stellen en te laten toetsen. Ook de gezelschappen. Deze verplichting geldt al sinds 1 januari 1994. Sinds 1995 zien we er schot in komen, en zowaar: sinds ongeveer 1998 zagen we ook in de theaterbranche beweging. Wie op dit ogenblik geen getoetste RI&E in de kast heeft liggen loopt het risico van een grote boete. Iedereen gaat er inmiddels vanzelfsprekend van uit dat de risico's zijn geïnventariseerd en geëvalueerd. Ook de Arbeidsinspectie.

Maar de gezelschappen hebben wel een beetje een probleem. Bij elke nieuwe productie die men opstart, ontstaan nieuwe risico's. En dat zullen voor een deel risico's zijn die niet in de RI&E waren opgenomen. Dat zou betekenen dat er bij de start van elke nieuwe productie weer een geheel nieuwe RI&E geschreven moet worden? Dat zou nogal kostbaar zijn....

Gelukkig kennen we ook in de gewone maatschappij deze situatie. En is daar een mooie oplossing voor bedacht: de Project Risico Inventarisatie. Speciaal bedacht voor wie z'n RI&E netjes op orde heeft, maar

nu opeens een project gaat doen waarbij nieuwe risico's ontstaan. En die niet in de RI&E zijn opgenomen. Gewoonweg omdat ze in het verleden nooit voorkwamen. Als voorbeeld nemen we een kleine installateur van gasinstallaties. Gespecialiseerd in kleine opdrachten bij particulieren. Een keteltje op zolder plaatsen, of een boiler, af en toe een heel huis van verwarming voorzien; veel omvangrijker zijn de werkzaamheden niet. Het grootste deel van de werkzaamheden bestaat uit het plegen van onderhoud aan de verwarmingsketels bij mensen thuis. Maar de zaak groeit. De eigenaar neemt een nieuwe werknemer in dienst. Iemand met heel veel ervaring met grote nieuwbouw- en renovatieprojecten. Alles gaat goed totdat de nieuwe werknemer na een paar maanden een gesprek aanvraagt. Hij mist het grote werk, en vindt weinig bevrediging in de kleine klusjes bij de mensen thuis. In overleg met elkaar besluiten ze dat de nieuwe werknemer op zoek mag gaan naar grote opdrachten. Hij krijgt een coördinerende taak, en mag de opdrachten beoordelen, plannen en uitvoeren. Dit kleine bedrijfje met acht werknemers had alles netjes voor elkaar: zo werd er drie jaar geleden ook een RI&E opgesteld en door de Arbodienst getoetst. Maar de risico's van de nieuwe werkzaamheden staan er niet in. Werkzaamheden op een grote bouwplaats, in samenwerking met andere aannemers, en met grote middelen zoals een bouwkraan, kwamen toen nog helemaal niet voor. Wat nu? Het opstellen van de RI&E was best een kostbare zaak. Moet dat allemaal opnieuw gebeuren?

Als de RI&E nog up-to-date is, en er dient zich een project aan waar zich nieuwe risico's bij voordoen, dan mag een aanvullende Project Risico Inventarisatie & -Evaluatie (PRI&E) worden uitgevoerd. Alle risico's van het project worden aanvullend geïnventariseerd. De inventarisatie wordt als bijlage bij de bestaande RI&E gevoegd, en het plan van aanpak wordt aangepast. Ook deze aanvullende PRI&E moet door een gecertificeerde deskundige worden getoetst. Dit mag echter een zogenaamde 'bureautoetsing' zijn, en is veel minder kostbaar. Er hoeft geen locatiebezoek plaats te vinden. Het is een papieren procedure.

Bij de Nederlandse theatergezelschappen doet zich iets vergelijkbaars voor. Elke voorstelling brengt nieuwe situaties, en dus ook mogelijke nieuwe risico's met zich mee. Het ligt dus voor de hand dat ook de gezelschappen gebruik maken van een PRI&E. Wonderlijk genoeg heeft iemand in het verleden de afkorting omgedoopt tot Productie Risico Inventarisatie & -Evaluatie. Een aardige variant op de reeds bestaande naam.

Voor gezelschappen lijkt een combinatie van een RI&E met als aanvullende bijlagen een PRI&E voor elke voorstelling ideaal. Maar het is voor een organisatie vervelend dat dan telkens opnieuw de PRI&E weer getoetst moet worden. Kan dat niet voorkomen worden?

In samenwerking met Arbo Unie werd aan het begin van de nieuwe eeuw een model ontwikkeld om te voorkomen dat de PRI&E telkens weer getoetst moet worden. Om'IT' heeft aan het ontwikkelen van dit model meegewerkt, en de eerste proefprojecten begeleid. Hoe werkt het? In de RI&E wordt als bijlage een uitgebreid protocol opgenomen voor de procedure die gevolgd dient te worden bij het opstellen van een voorstellings-PRI&E. Zowel de werkwijze als de vorm worden vastgelegd. Maar ook de deskundigheidseisen van de opsteller worden vastgelegd. En de verantwoordelijkheid wordt aan een bepaalde functie in de organisatie gekoppeld. En ook de procedure voor deskundige bijstand wordt in het protocol opgenomen. Dan wordt de RI&E, inclusief het protocol voor het opstellen van een PRI&E, door een gecertificeerde deskundige getoetst. Als het document wordt goedgekeurd, dan mag daarna de PRI&E door de deskundige eigen functionaris worden opgesteld zonder toetsing. Mits dit volledig volgens de afgesproken procedure plaatsvindt. Elke PRI&E dient aan de bestaande RI&E te worden toegevoegd, en dient in de jaarlijkse evaluatie te worden besproken. Zo nodig wordt er op basis van de verworven kennis een aanpassing gemaakt aan het plan van aanpak.

Na een aantal jaren krijgt ook het gezelschap meer en meer inzicht in de restrisico's van de werkzaamheden. Er ontstaat voor elke nieuwe voorstelling een kort overzicht van alle restrisico's. (De risico's waarvoor het niet mogelijk om maatregelen te treffen om ze terug te dringen of weg te nemen.) Zo kan ook eenvoudig worden bepaald welke risico's wellicht van invloed zijn op het personeel van de theaters waar mee wordt samengewerkt. Om aan de verplichting van artikel 19 van de Arbowet te voldoen, dienen deze risico's 'doelmatig overlegd' te worden. Gewoonweg opnemen in de technische lijst lijkt voldoende. Samen met de mogelijke beschermingsmaatregelen. Voorafgaand aan de voorstelling nog even mondeling bespreken, en klaar is Kees!

Het gezelschap verstuurt dus niet de PRI&E, en al zeker niet de checklist die daar aan ten grondslag ligt, maar een kort overzicht van de restrisico's en de beschermende maatregelen. Geen dikke pakken papier, maar hooguit een half A4'tje aan tekst. Waarom? Omdat de 'doelmatige communicatie' bedoeld is om effectief de risico's terug te dringen, en er als uitleg bij artikel 19 staat dat 'de communicatie geen doel op zich mag worden'. We zijn in de branche theater en podiumtechniek dus aardig van het pad afgedwaald. En het wordt hoog tijd om alle verdwaalde personen weer op de goede weg te sturen.

De PRI&E is een bijlage van de RI&E, en kan als los document -zonder toetsing- nooit enige geldigheid hebben.

Ruud de Koning
September 2008

